

Byggeriet i vidensamfundet

Af Jørgen Nue Møller, direktør, cand.scient.pol.

I betænkningen "Byggeriets Fremtid" fra december 2000 drøfter den Byggepolitiske Task Force en række af de betydelige udfordringer, som byggeriet står over for – udfordringer der i de kommende år bør føre til store forandringer i byggeriets organisation, samarbejdsformer, erhvervsstruktur og produktionsformer. Task Force'n havde By- og Boligministeriet og Erhvervsministeriet sammen nedsat i foråret samme år i fortsættelse af arbejdet i det såkaldte "Projekt Hus".

Task Force'n foreslog en række initiativer i form af "pakker": en bygherre-pakke, en konkurrence-pakke, en samarbejds-pakke og en innovations-pakke. En del af innovationspakken var et forslag om udarbejdelse af en ny national strategi for byggeforskningen samt en vurdering af behovet for et Byggeriets Evaluerings Center.

Evalueringscentret blev etableret i 2001 gennem et bredt samarbejde mellem de væsentligste interessenter. Arbejdet med den nationale strategi for byggeforskningen blev i slutningen af foråret 2001 placeret i et udvalg, der fik til opgave dels at kortlægge byggeforskningen og dens formidling, dels at komme med forslag til grundlaget for en national strategi.

Udvalget fik en række uafhængige medlemmer, fik tilknyttet sagkyndige fra de relevante ministerier og et sekretariat – samt 12 måneder til at færdiggøre sit arbejde. Udvalgets redegørelse forelå i august 2002.

Krav om forandring

Udvalget konstaterer indledningsvis med afsæt i Task Force-rapporten samt i egne undersøgelser, at byggeriet står over for et betydeligt forandringspres. Presset kommer fra alle sider, fra brugerne, samfundet, bygherrerne og investorerne samt fra ejerne af byggeriets virksomheder, der ønsker et konkurrencedygtigt afkast.

Presset fra samfundet – der også var et gennemgående tema i Task Force-rapporten – skyldes ikke mindst byggeriets samfundsmæssige betydning. Det beskæftiger ca. 10% af arbejdsstyrken og har med et årligt investeringsomfang på 100 mia. kr. stor betydning for samfundsøkonomien. Men byggeriets frembringelser har også stor kulturel og velfærdsmæssig betydning. Byggeriet skaber det byggede miljø, der danner rammen om befolkningens dagligliv. Så byggeriets svigtende effektivitet, den skuffende udvikling i erhvervets produktivitet, den ringe indtjening og den ofte halvdårlige kvalitet i byggeriets frembringelser er ikke bare et anliggende for virksomhedernes kunder og ejere. Det er også et bredere

samfundsanliggende – og statsmagten, kunderne og virksomhederne har en fælles interesse i, at byggeriet ændrer sig.

Udvalget pegede videre på, at disse forandringer imidlertid kun kunne ske, hvis staten, bygherrerne, byggeriets virksomheder og byggeforskningen finder sammen under nye vilkår. Det var udvalgets opfattelse, at skal byggeriet klare sig gennem omstillingsprocessen, vil det stille store krav til byggeforskningens omfang, indhold og kvalitet. Forskningen skal være med til at fremme innovation og omstillingsevne i byggeriets virksomheder – og derved være med til at bringe også byggeriet ind i vidensamfundet.

Desværre har dansk byggeforskning efter udvalgets opfattelse ikke noget godt udgangspunkt for at deltage aktivt i byggeriets omstilling: byggeforskningen sakker voldsomt bagud i forhold til de lande, vi normalt sammenligner os med, dagens byggeforskning matcher heller ikke rigtigt byggeriets omstillingsproblemer, og samspillet mellem forskningen og dens brugere fungerer ikke godt. Så også byggeforskningen står efter udvalgets mening over for store udfordringer.

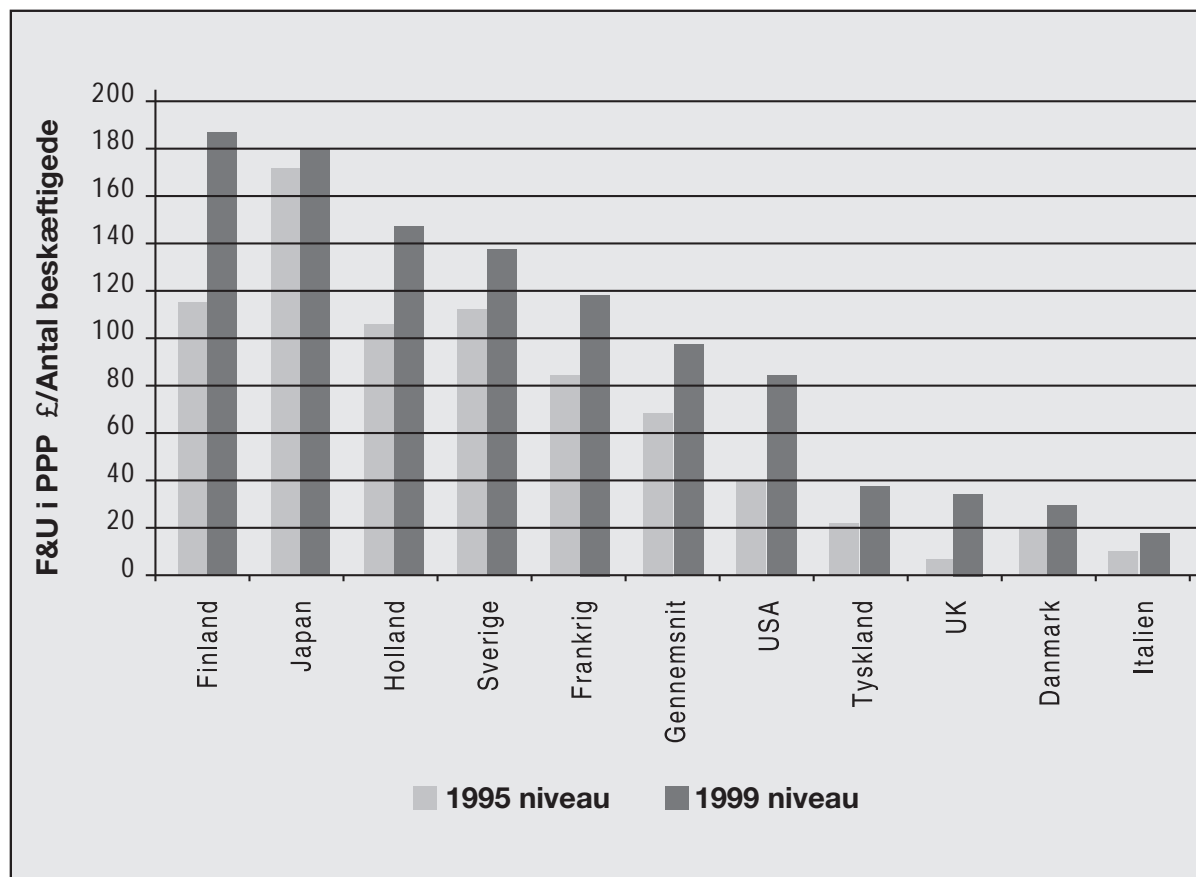
Byggeriets vidensystem

Udvalget baserer sit forslag til strategi på en række analyser af byggeriets vidensystem – byggeforskningen og formidlingssystemet. Analyserne viser, at dansk offentlig byggeforskning sakker grundigt bagud i forhold til de lande, vi gerne vil sammenligne os med (se figur 1 på følgende side). Forskningen er især koncentreret ved fem institutioner: Kunstakademiets Arkitektskole, Danmarks Tekniske Universitet, DTU, Arkitektskolen i Aarhus, Aalborg Universitet samt By og Byg – plus det halvprivate Teknologisk Instituts Byggedivision.

Byggeforskningen står således dårligt rustet til at tage del i byggeriets udvikling, og bedre bliver det efter udvalgets opfattelse ikke af, at byggeforskningen ikke matcher byggeriets omstillingsproblemer, men i højere grad koncentrerer sig om de traditionelle tekniske discipliner.

Udvalget peger her på, at man bør styrke forskningen i problemstillinger som marked, værdi, bygherrens rolle, facility management, ledelse, byggeriets produktionsproces samt frembringelse af store industrialiserede komponenter med højt videnindhold.

Udvalget erkender dog, at byggeforskningen løser centrale opgaver for det offentlige i relation til reguleringen (fx i Bygningsreglementet) samt bidrager til

Figur 1. Byggeforskning i forhold til beskæftigede.

både grund- og efteruddannelser, men peger på, at det ved en række initiativer vil være muligt at forbedre vidensystemet, så det i højere grad bliver i stand til at understøtte byggeriets omstilling.

Medens selve forskningen er koncentreret på de nævnte seks institutioner, forholder det sig helt anderledes med formidlingen. Slutbrugernes anvendelse af den producerede viden sker sjældent i en direkte kontakt mellem forsker og bruger. Helt overvejende optræder et mellemed i form af en aktør i formidlingssystemet, idet udvalget dog peger på, at man skal være opmærksom på, at vejen fra forskning til formidling ikke er liniær, men at der består et samspil mellem forskning og brugere, og at formidlingens rolle ofte bør være at formidle denne dialog mellem bruger og forsker.

Formidlingssystemet bliver imidlertid kraftigt kritiseret af dets brugere, og det var tydeligt for udvalget, at formidlingssystemet opfattes som uoverskueligt og svært at få overblik over. Der er et meget betydeligt antal formidlingsinstitutioner, og der er åbenbart et stort behov for bedre koordination og for effektivisering af samspillet mellem brugerne og producenterne af viden.

Udvalget opdeler videnformidlingens mange institutioner i tre kategorier:

- De dedikerede, der har formidling som hovedopgave.
- Videnproducenterne, der selv forestår en del af formidlingen, bl.a. gennem undervisning.
- De indirekte formidlere, der løser formidlingsopgaver som led i anden virksomhed. Til denne kategori hører de tekniske rådgivere og producenterne af byggevarer.

Udvalget peger bl.a. på behovet for bedre samspil mellem formidlingsinstitutionerne og forskningen.

Udvalgets forslag

Udvalget foreslog, at den langsigtede, strategiske ramme for byggeforskningen kom til at hvile på fire grundelementer:

- En tiårig national handlingsplan for byggeforskningen fra 2003 til 2012. Handlingsplanen bør efter udvalgets opfattelse tilvejebringes som en aftale mellem staten, de større virksomheder i byggeriet, disses organisationer samt de store offentlige og private bygherrer og grupper heraf.
- En forøgelse af midlerne til byggeforskning til

OECD's gennemsnitsniveau, hvilket vil indebære en forøgelse på ca. 120 mio. kr. årligt, der foreslås tilvejebragt fra byggeriet selv, dvs. fra nybyggeriet og de store renoveringssager. Pengene kanaliseres frem til innovationskonsortier mellem bygherrer, byggeriets virksomheder og byggeforskningen gennem en nydannet innovationsfond for byggeriet.

- En refokusering af byggeforskningen, der prioriterer forskningen i byggeriets omstilling.
- En systematisk indsats på mange niveauer for bedre læring i byggeriet.

På grundlag af analyserne formulerer udvalget ni konkrete forslag til strategisk indsats:

- Etablering af "Byggeriets Innovationsfond", der som nævnt oven for finansieres med bidrag fra selve byggeriet (dvs. byggesagerne), tilvejebragt ved en aftale med de ledende bygherrer.
- Etablering af innovationskonsortier mellem bygherrer, byggevirksomheder, grupper af disse og/eller deres organisationer samt byggeforskerne.
- Omlægning af basisfinansieringen af By og Byg og Teknologisk Institut, TI, der skubber til refokuseringen af byggeforskningen ved disse institutioner.
- Et program til styrkelse af byggeforskningen ved universiteter og højere læreanstalter.

- Bedre koordination af formidlingen gennem etablering af BYGVID, der skal være et knudepunkt for formidlingen.
- En mere effektiv formidling af viden til mellem- og grunduddannelser og til efteruddannelserne.
- Indarbejdelse af et krav om planlægning af formidlingen i alle støttede forskningsprogrammer.
- Bedre udnyttelse af den store viden om byggefejl, som Byggeskadefondene ligger inde med.
- Styrkelse af netværk og ledelsesuddannelser i byggeriet, som fx Master of Business Administration, MBA Byg og regionale viden- og kompetencecentre.

Udvalgets redegørelse er gennemgående blevet godt modtaget hos organisationer og bygherrer. Det forventes (primo 2003), at Økonomi- og Erhvervsministeriet på denne baggrund til lægge udvalgets anbefalinger til grund for et videre arbejde med detaljering og implementering af strategien.

Jørgen Nue Møller var formand for regeringens udvalg vedrørende byggeforskningen (Nue Møller-udvalget). Tidligere direktør for KAB – Bygge- og Boligadministration og Dansk Arkitektur Center, Gammel Dok. Er nu bestyrelsesformand for Fonden Realdania og næstformand i Danske Banks bestyrelse.